

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У А.П. ВОЈВОДИНИ

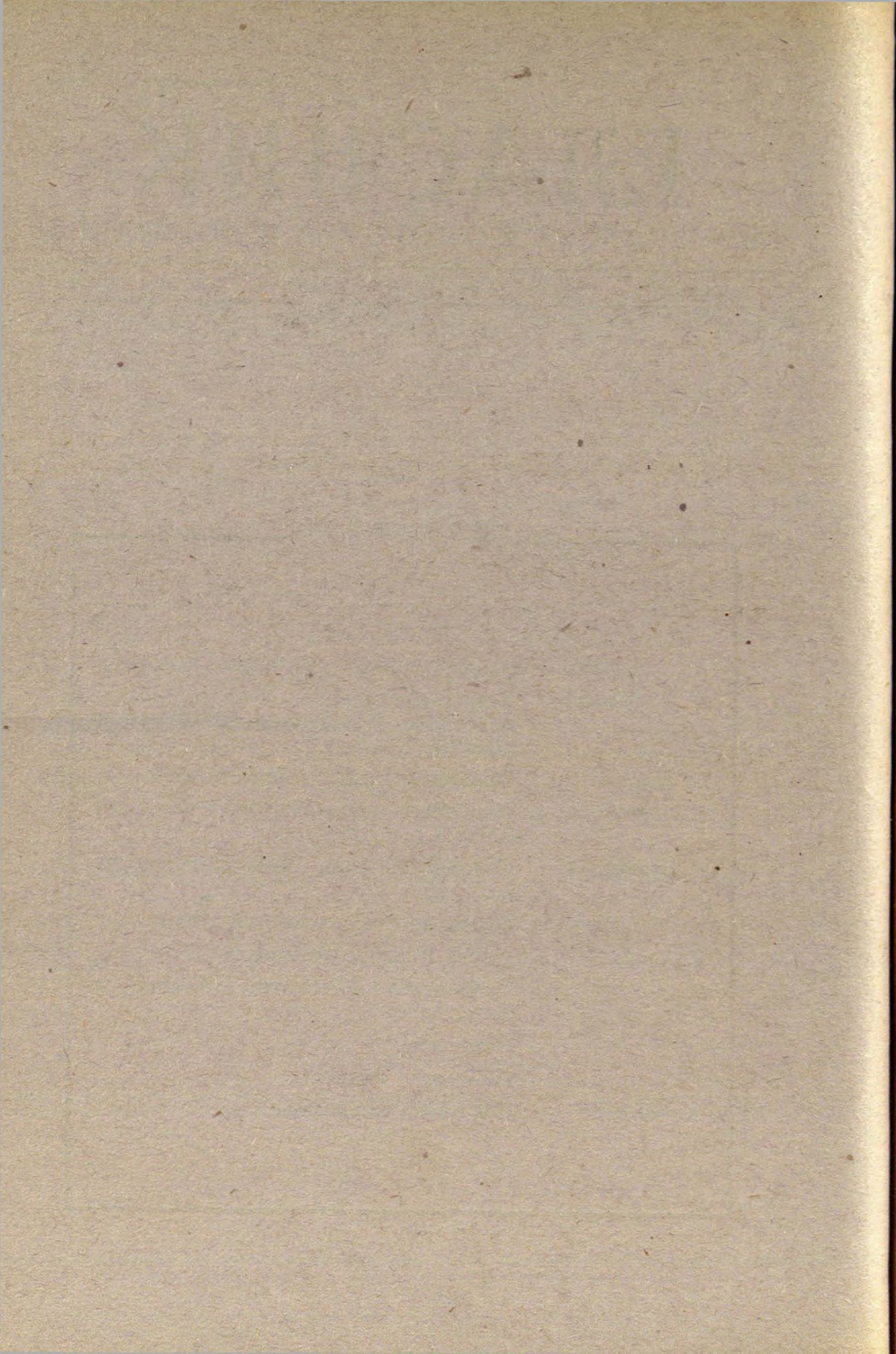
Година VII

Нови Сад, јун 1958

Број 6

САДРЖАЈ:

- А. М. Кунџић:* Награђивање и опорезивање адвоката;
Б. Р. Раванић: Прилог дискусији о улози органа старатељства у односима родитеља и деце (II);
Б. Радовановић: Правни положај ванбрачне жене;
Е. Хербуш: Тешкоће око правилне примене чл. 144 Закона о наслеђивању;
В. Вулићевић: О праву на стан члана домаћинства корисника стана;
др. Д. П. Радоман: Борба против надриписарства;
К. Хаџи: Други Конгрес правника;
Б.: Скупштина Адвокатске коморе у Загребу;
Некролог;
Из судске праксе;
Службена саопштења.

Г Л А С Н И К**А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е У А . П . В О Ј В О Д И Н И**

Година VII

Нови Сад, јун 1958

Број 6

НАГРАЂИВАЊЕ И ОПОРЕЗИВАЊЕ АДВОКАТА

На истакнуту тему потрошено је код нас доста мастила. Доста је од тога што је написано и штампано, а још више само написано у виду елабората, разних предлога, преднацрта, нацрта за одређене законске прописе и сл. Било је ту — више и мање — документованих и студиозних радова. Међутим, према ономе што је нама од тога познато, чини нам се да је оно што је досад написано у вези са проблематиком награђивања и опорезивања адвоката, нека нам се опрости, прилично једнострано. У третирању предметне проблематике, заузимајући су — мање или више — прагматички, да не кажемо практицистички ставови — полазило се са становишта шта је мање а шта више „корисно” за адвокате, односно за државну благајну, шта је „горе” а шта „боље” за једну или другу страну. Постављајући ствари тако, долазило је понекад до апсурдних ситуација да се државна благајна изједначаје са онима који новац утерују у ту благајну, да се пореска техника поистовећује са друштвеном заједницом, да се државни апарат идентификује са друштвом, чији је он иструменат, једном речи, адвокатура и друштво су се једно другом супротстављали, као да се ради о двема антагонистичким формацијама. Да је такав третман погрешан, није потребно наглашавати.

За правилно решење постављеног проблема, потребно је питање награђивања и опорезивања адвоката размотрити узимајући у обзир то што је, у stvari, доходак адвоката, како адвокат долази до прихода који сачињавају његов доходак, да ли је доходак адвоката део опште-народног дохотка или не, кога у stvari оптерећују издаци који сачињавају доходак адвоката, шта је то што адвокат прима у виду награде или хонорара, да ли то оптерећује друштвени производ односно државни буџет, или пак лични доходак односно лични буџет, појединца, грађанина. Правилан одговор на постављено питање даће нам политичка економија. Али, пре но што одговор на то затражимо од политичке економије, потребно је да размотримо једно друго, да га тако назовемо, претходно питање.

Човек живи и дела у друштву. Човекова делатност може бити привредна или непривредна. Као што знамо, привредном делатношћу се сматра учествовање у процесу производње, такав рад човека који ствара економске вредности, а тиме и вишак вредности, или тачније речено,

вишак производа. Све остале човекове делатности спадају у ред непривредних делатности. У непривредне делатности спадају, дакле, како научна, уметничка и спортска делатност, тако и друге делатности чији актери не учествују у стварању вредности, односно вишка вредности или вишка производа, а то ће рећи и делатност апарата државне управе (администрације, судства, војске, милиције), адвокатуре, служитеља култа (свештенства), артиста итд. Ради добијања потпуне слике, поменућемо и то да у непривредне делатности спадају и извесна забрањена занимања, као што су проституција, коцка у виду заната, бављење крађом и слична „занимања”.

Сматрамо да се непривредне делатности могу сврстати у три врсте или категорије: у друштвено корисне делатности, у оне за које друштвена заједница, друштво у целини није заинтересовано и, најзад, у оне делатности које друштво сматра директно штетним, због чега их и забрањује.

Не само по томе шта су рекли о адвокатури код нас наши најодговорнији политички и државни руководиоци, већ и по томе што је у текст закона унето да је адвокатура јавна служба (чл. 1 Закона о адвокатури), адвокатура се код нас сматра друштвено корисном делатношћу.

Полазећи од научно несумњиво доказане претпоставке да се економске вредности стварају само у привреди, само привредном делатношћу, односно од тога да своје непосредне животне потребе подмирујемо оним што створе они који учествују у процесу производње, друштво као целина, а пре свега они који својим радом стварају вредности, тј. произвођачко становништво, животно је заинтересовано како се расподељује друштвени производ, првенствено, како се распоређује онај део друштвеног производа који одлази у фондове личног дохотка произвођача и у буџетска средства намењена за подмиривање плата државног апарата. Како ће појединац, грађанин утрошити оно што му је друштво дало у виду личног дохотка или плате, друштва се не тиче.

Из околности да од свих слободних професија закон само адвокатуру третира јавном службом (бављењем, на пример, науком, књижевношћу или уметношћу закон не сматра вршењем јавне службе!), као и из онога шта о томе говори закон (прописи Закона о адвокатури), видимо да се код нас адвокатури постављају одређени, врло важни и одговорни друштвени задаци.

Са изузетком адвокатуре, све друге јавне службе се издржавају из друштвених средстава, живе од друштвеног производа, тачније од вишка производа или вишка вредности. Адвокатура, мада се сматра јавном службом, не издржава се из друштвених средстава, већ — попут осталих слободних професија — од средстава која је друштво грађанима оставило на слободно расплагање у виду личног дохотка произвођача или плате државног службеника. Према томе, од свих јавних служби само адвокатуру не издржава друштво: адвокатуру, и поред тога што дела и у корист друштва као целине, а не само у корист грађанина као појединца, издржавају грађани, на исти начин као и књижевнике или уметнике. Шта више, књижевнике, уметнике и научнике, ма-

да се не сматрају јавним службеницима, друштво као целина материјално помаже (из разних фондова за награђивање науке, књижевности, уметности и слично, који средства за то добијају од друштвене заједнице). Адвокати, напротив, из средстава која не терете друштвени производ, морају један део одвајати за друштвену заједницу и поред тога што раде и за друштво као целину (за шта од друштва не примају посебну награду!), на тај начин што на пример, државној администрацији и правосудју помажу да експедитивније и свестраније обаве задатке које им је поставило друштво; да не постоји адвокатура, држава би морала плаћати посебан државни апарат који би грађанима обављао послове које сада раде адвокати — састављање молби, претставки жалби и слично, да и не помињемо друштвену корисност коју врши адвокатура заступајући права и на закону засноване интересе грађана, учвршћујући на тај начин законитост.

Обзиром на изложено, очигледно је да се по питању награђивања и опорезивања адвокати не могу изједначити са оним грађанима чији доходак оптерећује друштвени производ односно вишак тога производа или вишак вредности. Јер, изражавајући се пластично, није свеједно да ли неко добија парче хлеба од самуна који припада свима, или једе од парчета који је већ некоме додељен. По правилу, адвокати једу од већ неком додељеног парчета. Адвокати живе од онога са чиме појединац слободно располаже, из оних средстава од којих појединац слободно може набавити фрижидер, дати их љубавници, купити мотоцикл или уметничку слику, отићи на концерт или потрошити у кафани, дати попу или било коме другоме. Кад је тако, поставља се питање зашто љубавница, поп или онај ко је лични доходак или плату грађанина на поклон примио — у виду пореза, приреза или каквог другог доприноса — друштву не плаћа ништа, и то ни онда када је његова делатност, у најмању руку, индиферентна за друштво, док адвокати, и поред тога што је њихова делатност — и по слову закона — друштвено корисна, не само морају плаћати друштву дажбине исто тако као да њихов доходак терети друштвени производ, већ су у погледу уговарања награде за своје услуге ограничени као ни једна друга друштвена делатност? Такво прилажење проблему награђивања и опорезивања адвоката, по нашем мишљењу, остатак је прошлости, времена у коме се адвокатура сматрала једном од приватних занимања, када се доходак грађана није мерио научним принципима, принципима поличке економије, већ се томе питању прилазило са гледишта „државног фиска“ — узети од грађанина што више, не обзирући се на моралне и научне принципе, ради обезбеђења привилегованог положаја владајућег слоја. Данас је адвокатура јавна служба, а не приватно занимање, а наше друштво засновано на научно утврђеним принципима и на принципима друштвеног морала и правде.

Овим написом само једно желимо: по истакнутом питању потстаћи дискусију на једној основи другојачијој од досад уобичајене. Према томе, наш циљ је само то да будемо иницијатори једне плодноне дискусије, а не да дамо коначни одговор како треба да изгледају прописи који ће регулисати истакнута питања.

Алба М. Кунтић

ПРИЛОГ ДИСКУСИЈИ О УЛОЗИ ОРГАНА СТАРАТЕЉСТВА У ОДНОСИМА РОДИТЕЉА И ДЕЦЕ

(Свршетак)

Одузимање детета (мислимо на поступак да би се издејствовао извршни наслов а не на поступак да би се спровело извршење) је грађанско-правни спор о коме расправља и одлучује суд који је по ЗПП надлежан. То произилази из чињенице да судови решавају спорове о чувању и васпитању деце (окружни суд кад се решавају заједно са споровима о утврђивању или оспоравању очинства и о постојању или непостојању брака, о поништају брака или о разводу брака или срески суд кад настану после правоснажне одлуке којом је брак поништен, разведен или оглашен непостојећим) и чињенице да окружни суд на основу чл. 68 ст. 2 ОЗОБ може децу да повери неком трећем лицу или установи, што значи да би се, у случају да дете буде поверено лицу које одбије да га без интервенције државног органа преда родитељима а родитељи сходно чл. 68 ст. 5 ОЗОБ у вези чл. 25 ст. 1 тач. 2 ЗПП поднесу тужбу за измену одлуке о чувању и васпитавању детета, спор решио у парничном поступку са трећим лицем као тужеником. Додуше, у чл. 68 ст. 5 ОЗОБ стоји да захтев поставља један родитељ, али тако ће бити само ако је дете поверено другом родитељу, међутим, ако је дете поверено трећем лицу онда је то однос: или оба родитеља с једне и трећег лица с друге стране (ако су се родитељи споразумели да се дете повери једном од њих или неком трећем лицу или некој установи) или једног родитеља с једне и трећег лица и другог родитеља заједно с друге стране (ако се родитељи нису споразумели да се одлука измени или су се споразумели да се измени али не и како). Ако би се заузело противно становиште, дошло би се у апсурдну ситуацију: родитељи уређују питање деце а деца су код трећег лица које та одлука не обавезује, а сем тога треће лице може да буде против измене одлуке и суд мора да му омогући да доказује да је дете правилно подизао, и да је у интересу детета да и даље код њега остане. Суд одлучује да ли ће ранију одлуку изменити, он не мора прихватити захтев родитеља, управо он не сме одлуку да измени ако то не одговара интересима детета. Када се у брачном спору одлучи да се дете повери трећем лицу, разлози на страни родитеља могу да буду субјективне или објективне природе. Ако се дете повери трећем лицу зато што су родитељи запустили његово подизање и треће лице, савесно испуњавајући ту дужност, одбије да дете преда родитељима, онда ће отпор трећег лица да се одлука измени бити разумљив а и користан по дете, поготову ако родитељи ни онда не пруже гаранције да су способни да врше права и дужности родитеља. Тужилац би био дужан да докаже основаност измене одлуке, да изнесе и докаже релеватне и спорне чињенице на којима заснива свој захтев, да докаже оно што тврди и то у контрадикторном поступку (у споровима из породичног права диспозиција странака сужена је у корист официјелне максиме а начело материјалне истине главно начело, иако изрицање пресуде на основу признања и пресуде због изостанка није дозвољено само у брачним споровима и у споровима о утврђивању или оспоравању очинства — чл. 406 и 412 ЗПП), у

коме је треће лице носилац супротног правног интереса, у коме улога туженика припада трећем лицу, које је заинтересовано за исход спора. Треће лице је легитимисано да буде туженик и зато што обавезу оно треба да испуни, јер одлука треба да буде, као и ранија бракоразводна одлука, извршни наслов.

Ако би треће лице неовлашћено и без икаквог правног основа узело и задржавало дете, онда родитељи (или родитељ, ако родитељско право врши само један) могу покренути спор којим траже да им треће лице врати дете (под претпоставком да родитељи не траже од суда да се дете одузме од трећег лица и њима преда, а у интересу је детета да се од трећег лица одузме, у том случају родитељи грубо занемарују вршење својих дужности, те би огран старатељства био дужан да стави предлог да се такви родитељи, наравно, уколико сва средства убеђивања остану безуспешна, лише родитељског права, као и да обавести надлежног јавног тужиоца ради кривичног гоњења због дела из чл. 196 КЗ а дете би се ставило под старатељство и постављени старалац био би дужан да предузме оно што нису предузели родитељи) и такав спор ишао би у групу других грађанскоправних спорова из чл. 1 ст. 1 ЗПП односно чл. 25 ст. 3 ЗПП (у судској пракси до оваквих спорова долази између родитеља умрлог детињег родитеља-оца или мајке, код којих се дете налази, и другог детињег родитеља коме према чл. 14 ОЗОРД припада родитељско право и који без спора не може да добије дете зато што они не пристају на добровољну предају), који се од спора из чл. 25 ст. 2 тач. 2 ЗПП разликује (ако је дете трећем лицу поверено одлуком) само по томе што је туженик родитељ а овде је треће лице и та околност не може да буде од утицаја на надлежност органа за решавање, па и у случају када треће лице без одлуке задржава дете (оно би могло, на пример, да доказује да тужилац није детињи родитељ, да је лишен родитељског права или пословне способности, а под претпоставком да је један од родитеља умро или није познат — чл. 14 ОЗОРД).

Огран старатељства у оваквом случају не би могао да интервенише и дете одузме од трећег лица зато што је он на то овлашћен само кад се дете налази код: родитеља, стараоца, другог лица коме га је поверио или установе или завода за васпитање или поправљање где га је упутио. То произилази из чл. 19 и 20 ОЗОРД. По аутору орган старатељства на основу чл. 18 ОЗОРД може да ограничи вршење родитељског права. Такво екстензивно тумачење није у складу са духом и циљем закона и погодновало би произвољности а на подручју односа родитеља и деце услова за то не сме да буде. Опширније ћемо о томе доцније. Подлога аутору за његово схватање је позната одлука Врховног суда НР Словеније Гзз-55/52 од 5. VII. 1952 год. а као пандан тој одлуци узима одлуку Врховног суда НР Србије Гзз-174/49 од 27. IV. 1949 год. Међутим, одлука Врховног суда НР Словеније није унела колебање у судску праксу (бар нама није познато), а одлуку Врховног суда НР Србије Гзз-260/56 од 20-XII-1956 год. износимо само зато што је донета после доношења одлуке Врховног суда НР Словеније: „Када родитељ није лишен родитељског права и када га треће лице спречава у вршењу тога права, онда је он овлашћен да од суда тражи у парници заштиту тог права. Према томе, не постоје недопустивост

редовног правног пута и срески суд је био надлежан по овом спору да одлучује (а не орган старатељства — примедба Б. Р.)”

Орган старатељства изричито је законом овлашћен да предузме у интересу деце која су под родитељским старањем следеће мере које имају карактер правних а не техничких питања (као што је проверавање књига и извештаја, полагање рачуна о управљању имовином детета итд.):

1. кад родитељи детета не живе заједно, а брачни спор није покренут или је захтев за развод брака правоснажно одбијен или је дете ванбрачно, одлуку код кога ће дете живети доноси орган старатељства (чл. 7 ст. 2 ОЗОРД),

2. кад се родитељи не слажу у погледу вршења родитељског права, без обзира да ли живе или не заједно, а брачни спор није покренут или је захтев за развод брака правоснажно одбијен или је дете ванбрачно, одлуку доноси орган старатељства (чл. 12 ст. 2 ОЗОРД),

3. кад се родитељ не слаже са поступком или мером родитеља коме је дете поверено пресудом којом је разведен брак, одлуку доноси орган старатељства (чл. 13 ст. 2 ОЗОРД али којом не дира ни у одлуку о поверавању ни у одлуку о издржавању детета), с тим што ову одредбу треба аналогно применити и у случајевима када је дете поверено другом лицу или установи.

4. кад родитељи запусте подизање детета, а брачни спор није покренут или је захтев за развод брака правоснажно одбијен или је дете ванбрачно, орган старатељства може дете да одузме од родитеља и да повери другом лицу или установи на чување и васпитање (чл. 19 ст. 2 ОЗОРД, с тим што је и ту требало предвидети да ће се узимати у обзир жеља детета ако је оно навршило 10 година, али не да ли да остане код родитеља већ код кога да живи; ни у чл. 68 ОЗОРД није предвиђено да ће суд узимати у обзир жељу детета ако је оно навршило 10 година, па ипак судска пракса држи се аналогije из чл. 7 ст. 2 ОЗОРД) и

5. кад дете стекне рђаве склоности, а брачни спор није покренут или је захтев за развод брака правоснажно одбијен или је дете ванбрачно, орган старатељства може, сам или по предлогу родитеља, упутити дете у неку установу или завод за васпитање или поправљање (чл. 20 ОЗОРД).

Одлуке које се односе на брачну децу привремене су, јер коначно одлучује суд у брачном спору и таква одлука суд не везује (суд на основу чл. 81 ОЗОБ може да нареди привремене мере за смештање заједничке малолетне деце и њихово издржавање које трају до завршетка спора, али их суд може и изменити у току спора), управо таква одлука органа старатељства постаће коначна ако тужбени захтев буде правоснажно одбијен. По нашем мишљењу, требало је ставити у једнак положај брачну и ванбрачну децу, не зато што судови пружају више гаранције да ће интерес деце бити заштићен, него зато што су деца рођена у браку изједначена са децом рођеном ван брака и она према родитељима и родитељи према њима имају иста правила и дужности (чл. 3 ОЗОРД), али о томе другипут (зар није нелогично да суд увек решава о издржавању а о чувању и васпитању не, иако садржини роди-

тељског права припадају и издржавање и чување и васпитање?). Узгред напомињемо да смо мишљења да орган старатељства као и суд, по логици ствари, може своју одлуку да измени и прилагоди променим приликама и то на основу чл. 18 ОЗОРД.

Поставља се питање: па на које мере законодавац мисли у чл. 18 ОЗОРД? То су мере које би служиле остварењу горњих мера а које су таксативно и одређене баш да се не би на основу чл. 18 ОЗОРД, по нахођењу органа старатељства, ограничавало родитељско право, а да законодавац није мислио и на неке друге крупне мере сведочи чл. 21 ст. 2 и 3 ОЗОРД који ближе разрађује чл. 18 у погледу заштите имовинских интереса детета и овлашћује суд да решава о захтеву органа старатељства и да дозволи средства обезбеђења на имовини родитеља или да родитељи у погледу управљања децом имовином имају положај староца. И чл. 15 ОЗОРД (лишење родитељског права) и чл. 17 (продужење родитељског права) иду у прилог овог става, овлашћујући суд на извршење тих крајњих мера у односима родитеља и деце. Чл. 18 ОЗОРД треба разумети као начелну одредбу и зато што је за примену једне мере из осталих одредаба потребно да орган старатељства, или по сопственој иницијативи вршењем надзора сазна за неправилности родитеља у подизању деце или да такве податке добијене од других лица и установа опет вршењем надзора провери, па, уколико би то било од успеха, да посаветује и упути родитеље како треба да подижу своју децу (ангажујући и друштвене организације), а у противном да примени једну од мера из осталих одредаба. Кроз вршење надзора по чл. 18 ОЗОРД орган старатељства упознаје у каквим условима деца живе, прати њихов развој, њихово школовање, здравље и васпитавање и, само у случају потребе, предузема мере али по осталим одредбама ОЗОРД. На основу чл. 18 ОЗОРД орган старатељства могао би, по нужди, да предузме и мере за које је надлежан суд само ако постоји опасност од одлагања.

О тако предузетим, неопходним и неодложним, мерама орган старатељства извештава одмах суд и одлука таква привремена је и траје све до доношења судске одлуке. Орган старатељства не сме да буде пасиван и да посматра са стране угрожавање интереса деце. Шта више органи старатељства не користе могућности које им чл. 18 ОЗОРД пружа и баш зато ова друштвена установа и пати од слабости („Може се рећи да органи старатељства интервенишу само у оним случајевима када се они проблеми, примедба Б. Р. — појаве на прагу њихових канцеларија, преко судова или се за њих случајно сазна. Скоро је редовна појава да се за тешке проблеме сазна, тек онда кад дете постане преступник” Д. М. у „Старатељство није само, правна заштита” — „Социјална политика” бр. 5/55).

V.

По аутору суд мора пресудом о разводу брака да реши и о имовинским последицама брака а то није тачно (о овоме само узгред).

Питање објективне кумулације регулисано је у чл. 176 ЗПП, тако да се више захтева, ако нису повезани истим чињеничним и правним основом, могу истаћи у једној тужби против истог туженика под усло-

вод: да је исти суд стварно надлежан за сваки од ових захтева и да је за све захтеве одређена иста врста поступка. О имовинским односима брачних другова судови расправљају и одлучују у споровима о имовинскоправним захтевима а стварна надлежност за суђење тих спорова одређује се према вредности предмета спора (вредносна надлежност), што значи да те спорове суде срески или окружни судови зависно од тога да ли вредност предмета спора прелази или не 200.000.— динара (чл. 25 ст. 1 и чл. 28 ст. 1 ЗПП) Специјални прописи којима би се ова врста спорова стављала у искључиву надлежност окружних судова, да у оквиру брачних спорова суде и те спорове (као спорове о чувању и васпитању деце и спорове о законском издржавању деце или брачног друга) не постоје. Међутим, и под претпоставком да вредност предмета спора прелази 200.000.— динара суд не би могао да у оквиру брачних спорова расправља и одлучи о имовинскоправним захтевима брачних другова зато што XXVI глава ЗПП предвиђа посебан поступак у брачним споровима а за спорове о имовинскоправним захтевима важе одредбе редовног поступка (ово становиште заступа и др. Срећко Цуља на стр. 376 Грађанског парничног поступка ФНРЈ). Према томе, није допуштено да се о имовинским односима расправља и одлучује у оквиру брачног спора (корисно је прочитати чланак „О решавању имовинскоправних односа брачних другова у оквиру парнице за развод брака” од др. Виде Недељковић у „Правном животу” бр. 2—3/54, који је писан пре доношења ЗПП).

VI.

Напоследку, сматрамо да организацију и начин рада органа старатељства треба мењати и ускладити вршење те врло озбиљне функције с демократизацијом државног и друштвеног живота. Садањи систем превазиђен је и одлагање реформе може само негативно да утиче на остварење тако хуманитарних циљева као што су циљеви органа старатељства а који се могу остварити кроз организован, систематски и стручан рад. Др. Михаило Ступар („Орган старатељства” у Аналима Правног факултета у Београду бр. 1/53) и др. Мехмед Беговић („О органу старатељства” у истом часопису, април—јуни 1954 год.) покренули су јавну дискусију (на коју је позвао своје читаоце и „Народни одбор” у Бр. 8—9/53 поводом дописа Миливоја Анђелића „Питања органа старатељства”) и дали конкретне предлоге ко треба да врши улогу органа старатељства, констатујући да се рад на пословима органа старатељства своди на референта који чак нема ни правну спремност, а да људи којима се поверава непосредно вршење старатељских послова „треба добро да познају и правне и друштвене проблеме” (др. Мехмед Беговић, а о овом проблему писали су и Р. Васић „Потреба што хитније реорганизације службе старатељства при НО” у „Народном одбору” бр. 6/54, М. Ковачевић у „НО и послови социјалног старања” у „Социјалној политици” бр. 3/55 и Војислав Петровић у „Неколико спорних питања у примени законодавства социјалне заштите” у „Социјалној политици” бр. 11—12/57). Сматрамо да је овде место да се и о том проблему пише, јер ако се и са тог аспекта посматра садањи орган старатељства долази се до закључка да се ти послови раде и без

довољно стручности (зато је и нормативна делатност НО у области социјалне заштите сиромашна) и без довољно ауторитета а та околност мора да буде од утицаја код тумачења садржине рада органа старатељства. Нисмо за то да суд буде орган старатељства, као што би могло да се претпостави, напротив слажемо се са предлозима др. Ступара и др. Беговића (први је за старатељско веће са старатељским судијом као претседником већа а други је за старатељског судију) да орган старатељства остане административни орган, али доклегод старатељске судије не буду правници (одредити рок у закону) најбоља контрола и примена законских прописа остварила би се кроз суд (срески суд као другостепени орган).

VII.

По аутору пресуда о чувању и васпитању деце не може да буде извршни наслов, а то није тачно. Принудно извршење на основу таквих пресуда могуће је, међутим, то није предмет нашег излагања како због ограничености простора тако и због тога што је у правној литератури о томе већ доста писано.

Борислав Р. Раванић

ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНЕ ЖЕНЕ

Наше позитивно законодавство не нормира ванбрачне односе, нити пак одређује какав је правни положај ванбрачне жене. Ово због тога што је „брак законом уређена заједница живота мушкарца и жене” — чл. 1 ОЗОБ-а, по својој суштини и садржини установа општег друштвеног значаја. Држава је ставила брак под своју заштиту, — чл. 26. Устава ФНРЈ, и настоји да уреди односе у браку што правилније и прикладније, осигуравајући своју будућност и доводећи у везу интересе супруга са потребама и захтевима друштва.¹

Дакле, ванбрачни односи не стоје под заштитом закона, а такође противни су моралу и добрим обичајима, тако да се из тих односа не стварају никаква права нити пак заснивају ма какве обавезе ванбрачних другова једног према другом.

Стари србијански Грађански законик такође није признавао ванбрачне односе, а и ванбрачна деца била су у тешком положају, пошто су њихова права била много мања према родитељима од права брачне деце.

Имајући у виду значај установе брака позитивним законодавством уређени су имовински односи брачних другова на бази једнакости и равноправности, тако да се она имовина, коју су супружници стекли у току трајања брака својим радом сматра као њихова заједничка имовина, а имовина коју су унели у брак остаје њихова посебна имовина.

У погледу решавања имовинских спорова који су проистицали из ванбрачних односа долазило је до различитих одлука у судској пракси због различитих правних схватања. Полазећи од начела да је ванбрачна заједница незаконита и неморална веза многи судови одбијали су све тужбене захтеве, који су се заснивали на ванбрачним односима налазећи да такве тужбе нису засноване на начелима материјалног права.

Међутим после доношења Основног закона о браку и Закона о имовинским односима брачних другова (Службени гласник НРС. бр. 6/50) почело је да се на имовинске односе ванбрачних другова гледа као на односе, који произилазе из једне фактичке заједнице живота и рада и да неможе да из овакве заједнице настане неправилно обогаћење за једну страну, а за другу оштећење. Једна страна могла је да истакне захтев према другој страни по основу неправичног обогаћења, само онда кад би се утврдило да је једна страна на рачун друге стране неправично обогаћена и да је имовина једног брачног друга стварно увећана радом другог. — Решење Врховног суда НРС Бр. Р-568/47).² Дакле у овим споровима било је потребно да се утврди да ли је радом једног ванбрачног друга стварно увећана имовина другог. Неправилно обогаћење постоји према томе само у случају, ако је имовина једног ванбрачног друга стварно увећана, другим речима, ако има заједничке тековине онда ванбрачни друг има удела у истој.

Да је такво било правно схватање у правосуђу после доношења ОЗОБ-а види се из решења Врховног суда НР Србије број Гзз-144/50 од 24 априла 1950 год. коју ћемо одлуку због њеног значаја за развој правног схватања по овом питању у целини цитирати.

„Пресудом Среског суда обавезан је туженик да плати тужили 18.000 дин. на име накнаде за њен трогодишњи рад у његовом домаћинству. Та је пресуда потврђена пресудом Окружног суда по основу да сваки онај који нешто чини у корист другог, а није обавезан да то чини, има право да тражи награду, и да та чињеница што је тужила била дошла у кућу туженика у намери да се са њим венча, не даје право туженику да бесплатно користи њен рад у његовој кући.

По захтеву за заштиту законитости Врховни суд НР Србије укинуо је обе пресуде са разлога:

У првом реду нижи судови нису одређено утврдили, с обзиром на трогодишње трајање заједнице, да ли су странке одржавале ванбрачни живот и ако јесу да ли је заједница имала за циљ такав живот или је до ње дошло и она толико трајала по сагласној вољи странака у намери склапања брака. Од тога зависи правна оцена ствари, јер ако је заједница живота имала за циљ одржавање ванбрачног стања, такав је однос забрањен законом као неморалан и из таквог односа не могу настати никаква права, нити се може тражити повраћај датог или накнада причињене користи поводом таквог односа. Једино ако би било приновка и утврдило се да су обе странке допринеле стицању, могла би свака странка да тражи део приновка према свом доприносу. Награда за рад припада кад постоји радни однос, а такав се радни однос не претпоставља у случају кад два лица различитог пола уносе приход од рада из своје имовине у заједницу, која им служи за одржавање ванбрачних односа. У противном ванбрачна би жена била у повољнијем положају од брачне жене. Из тога произилази, да ванбрачна жена, и кад ванбрачна веза није била циљ заједнице, нема права на накнаду за уложени труд у заједницу, **него само на сразмеран део приновка.** (подвукао Б. Р.) С обзиром на та правна правила било је потребно још одређено утврдити: да ли се ради о радном односу; ако се не ради о таквом односу него о заједници и ванбрачном живљењу са циљем венчања, да

ли има приновка и да ли је и у коликој размери тужиља допринела стицању приновка.³ (подвукао Б. Р.)

Исто је правно схватање у то време било и Врховног суда НР Хрватске што се види из решења тога суда од 25 априла 1949 год број Гзз-55/49 у чијем образложењу стоји: да је потребно утврдити да ли је радом тужиље стварно повећана имовина туженика и у чему је то повећање, односно да се имовина туженога није смањила, већ се одржала а да то не би био случај да је изостао рад тужиље.

У току 1952 године било је неизмењено правно схватање с обзиром да су судови стајали на гледишту да „ванбрачна жена која је током ванбрачног живота имала удела у стицању имовине на име свог ванбрачног мужа има у погледу те имовине тражбено право, док стварно право има на стварима стеченим за њену личну употребу, за које је претпоставка да су стечене на раван део.“⁴

Из цитираних одлука може се извести јасан закључак да ванбрачна жена има право на удео у тековини и то као тражбено право, дакле слично брачној жени али ипак мање, јер брачна жена има стварно право.

Али на овом се правном схватању наша судска пракса није зауставила већ се положај ванбрачне жене постепено побољшавао.

Због различите праксе Савезни Врховни суд 4 марта 1954 године донео је своје Упутство у коме између осталог стоји: „Споразум ванбрачних другова да образују заједницу живота и рада сличну браку и постојање овакве заједнице живота и рада може се узети само као израз воље ванбрачних другова да у заједници раде на заједничку корист. Доследно томе један ванбрачни друг може тражити вредност свога рада уложеног у пословима домаћинства и привредног газдинства и привредног газдинства другог, ако је тим радом приновљено и унапређено имање другог ванбрачног друга и у сразмери у којој је својим радом допринео да настане ова корист.

Међутим искуством је потврђено да се ванбрачни друг у оваквим ванбрачним заједницама, које су сличне браку, често пожртвовано залаже ради личних потреба чланова домаћинства (подизање неговање и чување деце, неговање у болести и сл.) и у другим пословима домаћинства и привредног газдинства, а тиме није ни увећана ни унапређена имовина другог ванбрачног друга. У таквом случају суд може досудити примерну накнаду, узевши у оцену трајање ванбрачне заједнице, врсту, количину и значај уложеног рада, имовинске и породичне прилике и једне и друге стране и сл“.

Ако размотримо правни положај брачне жене у имовинско брачним односима видећемо да брачна жена у случају, ако није било у току брака заједничке тековине, нема никакво право у случају развода брака на ма какву накнаду па ни „на примерну накнаду“ као ванбрачна жена, премда је брачна жена у свему испунила потребне услове за то; а на име ако се пожртвовано залагала ради личних потреба чланова домаћинства, чувањем и неговањем болесника и сл. Брачна жена имаће, дакле, само примање онда ако је у току трајања брачне заједнице њеним радом стечена каква имовина или пак ако је имовина њеног брачног друга унапређена. Она неће никакву накнаду добити у случају ако је њеним радом и залагањем сачувана имовина њеног брачног друга, док је ванбрачној жени у том случају осигурано знатно примање.

У последње време судска пракса заузела је још повољније гледиште у погледу имовинског права ванбрачне жене и њен положај још и више је осигуран.

Примера ради навешћемо одлуку Врховног суда НР Србије број Гж-2008/57 од 11 децембра 1957 године. Наиме, тужила је у ванбрачном односу живела са тужеником 13 година. Нису ништа приновили нити пак сачували имовину њеног ванбрачног мужа, већ је његова имовина умањена, јер је он продао у току ванбрачне заједнице 4 хектара свога земљишта и новац у заједници утрошио на плаћање пореза и других дажбина. Тужила је у тужби навела да тражи на име накнаде 1.437.300 динара рачунајући сваки радни дан по 300 динара за колико се туженик неправилно обогатио њеним радом. У току расправе смањила је тужбено тражење на 650.000 дин. Окружни суд је по слободној оцени досудио тужили по 5.000 дин. годишње што укупно чини 65.000 динара као примерну накнаду за њен рад око подизања и неговања тужиочеве деце и болесника, док ју је за веће тражење у износу од 585.000 динара одбио. Врховни суд је делимично уважио жалбу са разлога:

„Побијеном пресудом првостепени суд је одбио тужилу са вишком тужбеног захтева за накнаду по основу неправедног обогаћења са разлога што тужениково домаћинство није имало никакав приновак нити је у потпуности очувано. Међутим, код утврђивања колико се туженик неправилно обогатио радом тужиле у његовој кући и на имању првостепени суд је пошао од погрешног правног становишта да неправедно обогаћење постоји само онда, ако је неплаћеним радом имовина корисника рада увећана или сачувана. Наиме, неправедно обогаћење постоји, ако је радом једног лица побољшан материјално интерес другог за чији је рачун посао учинио, а није био дужан, и то преко оне користи коју је већ добило лице чији је рад коришћен. Побољшање материјалних интереса корисника рада настаје не само ако је његова имовина увећана или побољшана или је неплаћеним радом сачувана, већ и у свим другим случајевима, када је лице које је користило туђ рад, ма у којем виду имало користи од неплаћеног рада по одбитку трошкова егзинстензије и осталих користи, које је већ добило лице чији је рад коришћен. У конкретном случају првостепени суд је утврдио да је тужила заиста радила у кући туженика као домаћица све кухевне и пољске послове пуних 13 година чувајући и негујући децу туженика, док су била мала, а ћерку је неговала тужиочеву болесну од туберкулозе. Надаље је суд нашао, да је тужила допринела тужениковом домаћинству да се одржи и очува у стању у коме се сада налази и да је њен рад био нужан и користан.

Међутим, код утврђивања висине накнаде првостепени суд је погрешно, када је висину накнаде утврдио по својој слободној оцени. Разлику између користи из неплаћеног рада и користи, коју је већ добила као накнаду за свој неплаћени рад, суд ће утврдити путем вештака, којима су познате имовинске прилике парничара”...

Дакле према примедбама Врховног суда потребно је да Окружни суд утврди путем вештака, којима су познате имовинске прилике парничара, разлику између вредности неплаћеног рада и вредности користи, које је тужила добила од туженика за свој рад у његовој кући,

што значи да вештаци треба да процене укупну вредност њених реалних надница и од тога да одбију вредност њеног примања у природи, те на тај начин другим речима да утврде њену зараду.

Није тешко уочити разлику у правном схватању виших судова за последњих неколико година по овом питању. По горе наведеној одлуци Врховног суда НРС у Београду од 24 априла 1950 године суд је стајао на гледишту на „награда за рад припада кад постоји, радни однос, а такав се однос не претпоставља у случају кад два лица различитог пола уносе приход од рада из своје имовине у заједницу, која им служи за одржавање ванбрачног односа, јер би у противном ванбрачна жена била у повољнијем положају од брачне жене”.

Смаграмо да је правно схватање виших судова из 1950 године правилније, јер се заснива на правним принципима позитивног законодавства, а наиме на прописима Основног закона о браку и Закона о имовинским односима брачних другова, те је на основу аналогije пружена заштита ванбрачној жени, а у исто време вођено је рачуна о значају и циљу установе брака. Ново пак правно схватање из 1957 године којим се иде на то да се ванбрачној жени досуђује накнада за неплаћени рад по одбитку користи, које је примала у ванбрачној заједници, ванбрачна жена стављена је не само у повољнији положај од брачне жене, која то право нема, него је стављена у повољнији положај и од лица у радном односу. Лица у радном односу имају обавезе према друштвеној заједници, која поред осталог од свога доприноса плаћају социјално осигурање, док ванбрачна жена и после 10 година ванбрачног живота добија пун износ своје зараде након обрачуна, оног што је утрошено за њено издржавање.

Базирајући се на оваквом правном схватању почели су да ничу спорови са тужбеним захтевима на стотине и стотине хиљада динара, и ако у току ванбрачног живота није било никакве заједничке тековине, нити је пак сачувана имовина другог ванбрачног друга. Осим тога потраживања из ванбрачног односа третирају се као неправедно обогаћење у коме случају је рок за застарелост много дужи него за потраживање из радног односа, а такође је повољнији и почетак тога рока застарелости.

На сваки начин да би дискусија по овом питању била од користи како би се искристалисало једно правилно правно становиште, које би могло бити од користи приликом нормирања ових односа — де леге ференда.

Наше је мишљење да би требало ванбрачном другу признати удео само у случају ако би се његовим радом стекла извесна имовина или се стварно повећала имовина другог ванбрачног друга, дакле ако би постојала заједничка тековина, у којој би ванбрачни друг имао тражбено

1) Породично право, — Мехмед Беговић, Научна књига, Београд, 1953 година, стр. 31.

2) Збирка одлука Врховних судова 1945—1952, Издање „Архива за правне и друштвене науке”, Београд, 1952, стр. 156, одлука број 141.

3) Збирка одлука Врховних судова из 1945—1952, Издање „Архива за правне и друштвене науке”, Београд, 1952 год. стр. 157, одлука број 143.

4) Збирка одлука Врховних судова, Издање „Архива за правне и друштвене науке”, Београд, 1954 год. страна 182, број одлуке 212.

право у висини свога доприноса. Ванбрачни друг такође би имао право на накнаду у случају ако би се очигледно смањила имовина другог ванбрачног друга да је изостао рад ванбрачног друга који је дошао у заједницу и то под условом да је ванбрачна заједница склопљена преваром у циљу коришћења радне снаге, која је потребна ванбрачном другу-мужу с обзиром на његове породичне прилике, а да брак није хтео закључити и ако је то могао. У овом случају била би невиној страни досуђена примерна накнада узимајући у обзир имовинске прилике обе стране, породичне прилике, дужину времена проведеног у заједници и сл.

Борисав Радовановић

ТЕШКОЋЕ ОКО ПРАВИЛНЕ ПРИМЕНЕ ЧЛ. 144 ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ

По тужби једног наследника против осталих наследника ради признања његовог наследног права на покретнине заоставштине а по приговору тужених као савесних држаоца да је тужитељево право захтевати заоставштину застарело у смислу члана 144 Зак. о наслеђивању, првостепени суд је тужбу одбио са мотивацијом да је од поделе покретнина до дана тужбе прошло годину дана.

Поводом жалбе тужитеља другостепени суд је решењем укинуо првостепену пресуду, јер је заузео правно становиште да код примене члана 144 ЗН долази у обзир и само тражење пописа покретнина заоставштине код општине те тако рок застарелости није истекао.

Поставља се питање:

- 1.) да ли тужени имају у оваквом случају право на ревизију и
- 2.) које је правно становиште у погледу примене чл. 144 ЗН правилно?

Правилна судска пракса која би не само тумачила него у извесној мери и отклонила ону празнину коју законски пропис оставља, била би у сваком случају од општег интереса стога се појављује корисно да се испитају све могућности постављених правних проблема.

Члан 380 т. 2 ЗПП дозвољава изјаву ревизије ако је другостепени суд укинуо пресуду и одлучио да се поступак пред првостепеним судом настави тек пошто ово решење постане правоснажно. Нећемо погрешити ако кажемо да је врло мали број оних правника који знају, шта је законодавац тиме хтео да постигне када је дозволу за изјаву ревизије препустио слободној оцени жалбеном већу.

Ако би пропису из члана 380 т. 2 ЗПП дали заиста такво буквално тумачење да жалбено веће може по својој доброј вољи и добром расположењу дозволити незадовољној страни изјаву ревизије, онда би овоме пропису стварно одузели сваки значај и сваки законски смисао јер нема суда који би радо дозвољавао могућност преиначења његових одлука, а нема ни таквог закона који би примену својих прописа препустио вољи решавајућег већа. Закон који би своју примену препустио доброј вољи више не би био закон.

Дискреционо право у парничном поступку не би имало свој смисао.

Са наведених разлога мора се усвојити таква интерпретација да је жалбено веће под одређеним условима дужно да дозволи незадовољној страни могућност изјаве ревизије у смислу т. 2 чл. 380 ЗПП.

Сада је питање, који су ти услови који би приморавали жалбени суд да дозволи примену прописа т. 2 чл. 380?

Дравилна примена законских прописа искристализује се у сталној судској пракси. Наше социјалистичко младо законодавство нарочито изискује такву судску праксу, јер је она баш та која примењује законске прописе на стварни живот грађана.

У наведеном конкретном случају појавила се потреба да Врховни суд покаже пут и правац којим судска пракса треба да пође, јер је искрсло да у примени закона чл. 144 ЗН постоји могућност разног тумачења.

Закон о наслеђивању није нормирао прекид застаревања, према томе меродавни су прописи IV. главе Закона о застарелости потраживања. Члан 32 овог закона предвиђа прекидање застаревања подизањем тужбе и сваком другом радњом предузетом пред судом. Дакле, законски услов за прекид је радња пред судом.

Захтев за попис покретнина умрлог код управне власти не може се сматрати „радњом пред судом“, према томе правни став жалбеног суда није на закону основан.

У смислу чл. 220 и 221 Закона о наслеђивању наследник даје изјаву пред судом о примању или одбијању наслеђа. Из тога следи да се само ова „радња пред судом“ може правилно оценити као законски акт наследника за прекид застаревања по чл. 144 З. Н. што је и разумљиво ако узмемо у обзир да се је оштећени наследник одмах после смрти оставиоочева прећутно или изричито одрекао свог наследног права на покретнине заоставштине, када је без приговора дозволио осталим наследницима да ови у његовом присуству поделе покретнине умрлога.

У споровима око наслеђа воља наследника у погледу примања или одбијања наслеђа према прописима чл. 220 и 221 ЗН очитује се давањем наследничке изјаве пред судом, консеквентно само таква изјава обавезује остале наследнике и само таква „радња пред судом“ може се сматрати као прекид застаревања по члану 144 ЗН.

Правно становиште жалбеног суда у погледу примене прописа како по чл. 380 т. 2. ЗПП тако и по чл. 144 ЗН према изложенима не може се сматрати правилном. Таква нова судска пракса наш правни живот, наше правно схватање повела би у једном правцу, који би био можда у противности са вољом законодавца, па се појављује као неопходно потребно да у оваквим споровима последњу реч каже Врховни суд који је по закону и по својој институцији једино позван и меродаван да покаже прави пут.

Ако прихватимо горње резонување, онда је жалбени суд у свима случајевима где се појављује могућност разног тумачења појединих законских прописа, дужан да у смислу члана 380 ЗПП незадовољној страни дозволи изјаву ревизије, јер ће се само на овај начин постићи једнообразност и правилна примена нових законских прописа.

У принципу могло би се рећи да би жалбени суд у споровима око наслеђа приликом првостепене одлуке требао незадовољној, страни увек да омогући и осигура могућност изјаве ревизије у смислу т. 2 чл. 380 ЗПП ако је по среди повреда законског прописа, јер члан 185 ЗН у таквим случајевима изричито дозвољава подношење ревизије.

Што се пак тиче правилне примене прописа из чл. 144 ЗН у духу Закона о застарелости потраживања те у духу прописа Закона о наслеђивању морало би се узети да прекид застаревања за савесног држаоца заоставштине настаје давањем наследничке изјаве пред судом.

Е. Хербут

О ПРАВУ НА СТАН ЧЛАНА ДОМАЋИНСТВА КОРИСНИКА СТАНА

Међу другим спорним станбеним питањима налази се и спорно питање која права има члан домаћинства корисника стана у погледу стана тј. споран је однос између корисника стана и чланова његове породице односно домаћинства у погледу коришћења стана. Да ли стан припада само кориснику стана или је стан заједнички свих станара чланова домаћинства. Спорно је шта обухватају појмови: корисник стана, станар, породица, домаћинство. Уколико стан не припада само кориснику стана него свим члановима домаћинства, када члан домаћинства стиче и када губи право на стан. Да ли корисник стана може да откаже стан члану домаћинства. Ако може да му откаже стан да ли је дужан да му обезбеди одговарајући стан или не и тд.

За време док постоји споразум међу члановима домаћинства о заједничком животу и заједничком коришћењу стана ова питања се не постављају и проблема нема. Али како услед природног повећавања породице односно домаћинства: ступањем одраслих чланова у брак и рађањем и порастом деце, долази до деобе домаћинства и захтева за деобом стана, јер се тешко може доћи до другог стана, то долази до спорова око деобе стана и о праву чланова домаћинства у погледу коришћења стана. Такође после развода брака долази до спорова између бивших супружника у погледу деобе и коришћења стана у коме су заједно становали док су били у браку.

По једном мишљењу цео стан припада кориснику стана и то само њему а чланови његовог домаћинства могу да користе стан корисника стана заједно са њим само док су чланови његове породице односно домаћинства. Чим престану да буду чланови његовог домаћинства немају право и не могу да користе стан корисника стана. Следствено томе корисник стана може да тражи принудно исељење бившег члана свога домаћинства без обавезе да му обезбеди други стан за становање. Ово мишљење се заснива на чл. 3 став 5 и 7 став 1 Уредбе о управљању станбеним зградама, по којима је корисник стана стекао право на стан на основу уговора о коришћењу стана. У овим прописима се не помињу чланови домаћинстава корисника стана. Корисник стана одговара за станарину (чл. 22), одговара за накнаду штете причињене стану (чл. 28). Корисник стана има право да изврши замену стана уз одобрење станбених органа. По чл. 60 Уредбе кориснику стана се може отказати стан под тамо наведеним условима. Из чл. 46 односно 64 Уредбе се види да тек после смрти корисника стана право на стан прелази на његове наследнике, чланове домаћинства који су са њим становали у време његове смрти. Најзад ни у једном законском пропису не стоји да и чланови домаћинства стичу право на стан поред корисника стана.

По овом мишљењу појмови станар и корисник стана су идентични. До душе корисник стана добија стан по величини обзиром на број чланова домаћинства али се тиме ништа не мења ствар. Чланови домаћинства нису носиоци права на стан. Они користе стан као чланови домаћинства корисника стана и када им то својство престане они не могу више да користе стан корисника стана. Они могу остати у стану корисника стана само као потстанари ако корисник стана има станбени вишак и ако пристане да са њима закључи потстанарски уговор. У противном корисник стана може да тражи принудно иселење бившег члана домаћинства без обавезе да му обезбеди други стан а станбени вишак стана може да изда другом потстанару.

По чл. 7 Уредбе право на стан се стиче само на основу уговора о коришћењу стана. Бивши чланови домаћинства и бивши супружници, који нису корисници стана, пошто немају уговор о коришћењу стана, немају ни право на стан те не могу да користе стан корисника стана.

Ако би се овакво становиште усвојило у пракси судова и станбених органа онда не би било ни горућих тешких станбених и друштвених проблема, који стварају многобројне спорове код судова, као на пример: да разведени супружници живе у истом стану па чак и у једној соби а једно од њих закључи нови брак. Да поред тешког поремећеног личног односа између корисника стана и неког члана домаћинства они и даље живе у истом стану. И не би било многих спорова и кривичних и грађанских код судова и спорова код станбених органа и код судија за прекршаје. Стога је ово становиште, које се оснива на позитивним прописима, оправдано и из практичних разлога.

По другом мишљењу прво мишљење је неодрживо. Корисник стана као претставник целог домаћинства добија стан и закључује уговор о коришћењу стана у име домаћинства и за цело домаћинство. Стан је заједнички и припада свима члановима домаћинства а не само кориснику стана, који само као старешина домаћинства претставља домаћинство. Појмови корисник стана и станар нису истоветни. Станар је шири појам и обухвата поред осталих станара и корисника стана. На основу уговора о коришћењу стана стечено право на стан по чл. 7 Уредбе обезбеђује свима станарима, члановима домаћинства трајно право коришћења стана. Право на стан, на коришћење заједничког стана корисника стана и чланова његовог домаћинства су једнака. Према томе после деобе домаћинства стан се има поделити сразмерно броју станара чланова нових домаћинстава. Корисник стана не може да откаже стан члану домаћинства који је престао да буде члан његовог домаћинства док му не обезбеди стан.

Које је од наведених двају мишљења правилније није лако одговорити. Да би се постављено спорно питање што боље сагледало треба најпре разјаснити напред поменуте појмове. Ту на првом месту долазе појмови корисника стана и станар. Мислим да то нису исти појмови већ да је станар општи шири појам који се односи на сва лица која станују у стану и обухвата поред корисника стана и друга лица која станују у стану без обзира да ли су корисници стана, сустанари, потстанари или чланови домаћинства. Ово се може закључити из чл. 1, 2, 7, и 10 Уредбе у којима се поред речи корисника стана који озна-

чава посебан појам употребљава и реч станар која означава општи појам. У члану 1 Уредбе се на пример каже да станбеним зградама управљају: „Станари преко својих кућних савета и станбених заједница на основу свог права на стан”. Ако би речи корисник стана и станар означавале исте појмове не би било потребно час употребљавати реч станар а час реч корисник стана. Из поменутих законских прописа види се да се речи корисник стана и станар употребљавају у посебним различитим ситуацијама па према томе треба узети и да означавају посебне појмове.

Ако се усвоји ово становиште да корисник стана и станар нису исти појмови и да се под појмом станар подразумева и члан домаћинства корисника стана онда се из цитираног дела чл. 1 Уредбе јасно види да и чланови домаћинства имају право на стан и да према томе прво мишљење није правилно.

Други појмови који се чују код овог спорног питања су породица и домаћинство. Да ли су то исти појмови? Појам породице има ужи и шири смисао. У ужем смислу породица обухвата мужа и жену и њихову децу, а у ширем смислу све сроднике. Сродство може бити крвно, брачно и ванбрачно; сродство по усвојењу и сродство по тазбини. Мислим да појам домаћинства одговара ширем појму породице и да домаћинство обухвата сва лица која се налазе у сродству и која живе заједно у једном стану и заједнички се хране, заједнички подмирују и све остале потребе, одеће, обуће, провода и тд., у коме домаћинству одрасли и способни чланови привређују према својим могућностима и издржавају цело домаћинство.

Да право на стан не припада само кориснику стана већ читавој његовој породици односно домаћинству види се из чл. 9 Одлуке о изменама и допунама одлуке о издавању станова, коју је донео Народни одбор града Београда (Службени гласник НР Србије бр. 61/54), чији став први гласи: „При издавању станова мора се водити рачуна да по могућству стан користи једна породица односно једно домаћинство и да стан према броју чланова, полу, узрасту, сродству и здравственим приликама буде рационално искоришћен имајући у виду постојеће станбене прилике и потребе у граду”. Затим из чл. 14 исте одлуке који гласи: „У уговор о коришћењу стана мора се унети:

1. Име и презиме корисника стана, чланова његове породице, пол, узраст, сродство и здравствено стање као и остале околности из чл. 9 ове одлуке.

2. Број просторија и њихова величина.

3.”

Ови прописи су довољно јасни и из њих се може једино закључити да стан припада целој породици односно домаћинству и да је корисник стана само као старешина домаћинства »*pater familias*« претставник породице односно домаћинства, који у име домаћинства закључује уговор о коришћењу стана и одговара за плаћање станарине и чување стана како за себе лично тако и за све чланове свога домаћинства.

Да чланови домаћинства имају право на стан поред корисника стана види се и из чл. 64 Уредбе по коме: „Смрћу корисника стана не престаје уговор о коришћењу стана у погледу лица која су у истом стану становала са корисником стана у време његове смрти”.

Ако се усвоји мишљење да стан не припада само кориснику стана већ домаћинству односно свима члановима домаћинства поставља се питање да ли је право на стан корисника стана јаче од права на стан члана домаћинства и да ли у случају сукоба корисника стана и чланова домаћинства, корисник стана има јаче право и у случају немогућности да заједнички користе стан, да ли корисник стана може да тражи исељење чланова домаћинства. На пример: брачни пар користи од стана само једну малу собу у коју може да се смести само један кревет. Брак се разведе, да ли бивши супружник корисник стана може да тражи исељење другог бившег супружника и бившег члана домаћинства. Мислим да је право на стан колективно право целе породице односно домаћинства корисника стана уколико исти има породицу односно домаћинство и да не може бити речи о јачем праву. У наведеном примеру станбени проблем се може решити само добровољним одласком једног супружника било којег или тражењем принудног исељења од било којег бившег супружника уз обезбеђење одговарајућег станбеног смештаја.

Чланови домаћинства стичу право на стан било на основу уговора о коришћењу стана ако су приликом закључења уговора о коришћењу стана били чланови домаћинства корисника стана и узети у обзир приликом добијања стана, било касније ступањем у брак или рађањем у породици.

Спорно је да ли стичу право на стан она лица која корисник стана доведе код себе у стан после закључења уговора о коришћењу стана и са њима живи извесно време у заједничком домаћинству, па између њих дође до сукоба и одвојеног живота. На пример: корисник стана прими код себе неког даљег сродника или доведе код себе особу супротнoг пола у намери закључења брака и извесно време живе ванбрачно и воде једно домаћинство па између њих дође до неспоразума и одвојеног живота. Проблем је тежи ако је овај члан домаћинства приликом доласка код корисника стана напустио и изгубио свој ранији стан уз сагласност корисника стана.

Мислим да треба разликовати право на стан члана домаћинства које је право стекло као члан домаћинства у време и на основу закључења уговора о коришћењу стана.

Иако су и ова лица чланови домаћинства корисника стана она самим тим фактом нису стекла право на стан јер се право на стан не стиче самим доласком у домаћинство као што се не губи престанком чланства у домаћинству, изласком из домаћинства. Ова лица се налазе у туђем стану и њихово се право оснива на споразуму између ових лица и корисника стана а настале спорове треба расправљати по општим прописима који важе за спорове из уговора у смислу чл. 34 одељак 3 поменуте одлуке о издавању станова.

БОРБА ПРОТИВ НАДРИПИСАРСТВА

Иницијатива савета Адвокатске коморе у АПВ ради заоштравања борбе против надриписарства долази у право време и има општедруштвени значај. Њена важност је утолико већа што потиче од органа друштвеног управљања, састављеног од високо образованих лица разних струка, коме је, поред осталог, задатак да развој и унапређење адвокатуре као јавне службе усмерава и усклађује с интересима наше друштвене заједнице.

Оно што на првом месту треба подвући у вези са том тако потребном, оправданом и похвалном иницијативом, то је чињеница да борба против надриписарства на тај начин излази из досадашњих оквира и утврђује се на општедруштвеном плану. Тај ток и преображај ове борбе праћени су околношћу да у јавности све више продира схватање о надриписарству као појави која угрожава и администрацију, и судство, и адвокатуру, те да се против надриписарства треба борити удруженим снагама свих заинтересованих чинилаца.

Појављујући се у разним видовима, надриписарство наступа час отворено и дрско, час прикривено и подмукло. Његови носиоци, надриписари, нестручни, безобзирни и шарлатански настројени, израбљују културну заосталост странака, не будност службеника у органима са којима долазе у пословни додир, а нарочито погрешна схватања о адвокатури и адвокатима на која се још ту и тамо наилази као на одјеке неоправдане пропаганде из прошлости. Но, без обзира на чињенице који свесно или несвесно потпомажу надриписарство, несумњиво је да је оно штетно и опасно за све, чак највише за оне који му се обраћају ради услуга и који му тако наседају. Надриписари негативно делују на своје странке. Дају им нестручне и штетне савете, злоупотребљавају њихову лаковерност, распирују њихове парничарске страсти, изазивају код њих мржњу према процесним противницима и безусловно им обећавају позитивне исходе спорова. Нису ретки случајеви да надриписари изазивају и потстичу неповерење странака према органима правосуђа и управе. Једном речи, — надриписари срозавају морални ниво странака и замућују њихову правну свест. Поред тога, странкама наносе и материјалне штете, упркос томе што се оне заваљавају „јевтиноћом” њихових услуга. Тек када се коначно сведу рачуни у предметима које су „обрађивали” надриписари, странке се, иако касно, уверавају да су несразмерно више потрошиле него да су правне услуге тражиле и добиле од овлашћених, стручних и тиме одговорних лица. Данас, када је наше позитивно право тако развијено и тако динамично да су за његово тумачење и примену потребни високо образовани стручњаци, надриписари засипају судове и органе управе разним поднесцима који претстављају жив доказ да њихови састављачи не познају ни право ни позитивне прописе. Ти поднесци садрже такве недостатке да знатно отежавају рад органима који по њима решавају. У њима нису разлучене битне чињенице од небитних, а захтеви странака су већином нејасно, непотпуно, нелогично, па и перплексно изложени. Да и не говоримо о томе да су они врло често упућени ненадлежним органима.

Што је најгоре, надриписари раде неодговорно, кришом од јавности, у некој врсти уротничког сашаптавања са странкама. Док овлашћена лица за пружање правне помоћи врше своју функцију јавно, изложени контроли многих чинилаца, дотле се надриписари обавијају велом тајанствености. Ако запитате надриписареву странку ко јој је писао молбу, тужбу, жалбу или какав други поднесак, одговориће вам или да га је сама писала или да јој га је написао неки њен пријатељ, али никако неће да ода надриписара. Још мање ће признати да је за ту „услугу” надрипасару ишта платила. Да би избегли одговорност, нарочито кривичну, надриписари се спорезумеју са својим странкама да, у случају постављања питања да ли су за свој рад добили награду, никада не признају да су им ма шта платиле, већ да им је то урађено потпуно бесплатно, готово из чисте филантропије. Тако се, нажалост, надриписари појављују у неистинитом светлу спасилаца странака од „дерачине” овлашћених лица за пружање правне помоћи. И поред таквог става надриписара и њихових странака, за сваког је јасно да лица која се баве надриписарством не раде цабе. Било би неприродно и нереално и помислити да има таквих људи који би нашироко развили и разгранали једну делатност као што је надриписарство, а да из ње не извлаче никакву материјалну корист.

Радећи кришом и неодговорно, надриписари не пријављују своје приходе пореским органима, чиме избегавају плаћање пореза на доходак од своје делатности. Није потребно нарочито истицати колика се тиме штета наноси јавним приходима. А очигледно је да се тако ствара неједнакост међу грађанима у односу на пореску обавезу, и то неједнакост на штету стручних и високо образованих појединаца који овлашћено и одговорно врше функцију пружања правне помоћи.

Наш Кривични законик је инкриминисао надриписарство у своме чл. 310, који је сврстан у главу XXIII законика под насловом „Кривична дела против јавног реда и правног саобраћаја”.

Закон о општем управном поступку садржи одредбе да се лице које се бави надриписарством не може поставити за пуномоћника странке (чл. 58), као и да надриписар не може бити стручни помагач странке (чл. 63 ст. 2).

У чл. 83 ст. 1—3 Закона о парничком поступку наводи се да надриписар не може бити пуномоћник. Уз обавештење странке, суд ће таквом лицу, ако се пред њим појави, ускратити даље заступање, док жалба не задржава извршење решења о томе ускраћењу.

Законик о кривичном поступку не садржи изричитих прописа о надриписарству. Али, када се узму у обзир чињенице да је одбрана окривљених потпуно и доследно поверена адвокатима, односно њиховим приправницима, и да општи појам пуномоћника, дат првенствено у грађанском процесном законодавству, важи и за пуномоћнике у другим областима права, — онда се може извести несумњив закључак да и кривично процесно право заузима одговарајући став према надриписарима. Следствено томе, може и кривични суд ускратити заступање надриписару који се у кривичном предмету појави као пуномоћник приватног тужиоца, оштећеног или оштећеног као тужиоца.

Штета је, одиста, што Основни закон о прекршајима не садржи ниједан пропис о надриписарству и надриписарима, мада би требало да се надриписарство, у своме ширем значењу, може гонити и по административноказненим прописима.

Нама се чини да су наведене законске одребе о надриписарству и надриписарима, и поред свих својих добрих страна, у своме садашњем стању, ипак недовољне да би се развила једна одлучна и обухватна борба против те негативне појаве у целини.

Тако, у односу на поменуте процесне прописе о надриписарима, упадају у очи два недостатка: 1) није означено шта законодавац подразумева под изразом „надриписарство” и 2) није одређено по чему ће суд или управни орган разабрати да је неко лице надриписар. Надриписарство је много шири појам него што је оно претстављено у бићу одговарајућег кривичног дела у чл. 310 КЗ. При томе треба имати у виду да има много надриписара који никада нису откривени и осуђивани. Како у погледу надриписарства тако и у погледу надриписара постоје, дакле, најмање два појма: надриписарство из чл. 310 КЗ и оно које се појављује у облицима који не исцрпљују или који превазилазе елементе бића тога кривичног дела; односно надриписар који је као такав правомоћно осуђиван и онај који се бави надриписарством, али није осуђиван за то дело. С обзиром на то, органи који воде судски или управни поступак долазе у тежак положај да се, услед недостатка потребних критеријума, оглуше о питање ускраћења заступања пуномоћника који се бави надриписарством или, пак, да према њему поступе више произвољно, нелагодно осећајући да њихова одлука нема сигуран ослонац у закону. У смислу ових примедби, држимо, потребне су допуне у односним прописима. Тако исто, нужно је одредити онај општи појам надриписарства и надриписара, разграничити га од уске занатске дефиниције из чл. 310 КЗ и омогућити, путем новелирања Основног закона о прекршајима или сходно, да се тако схваћено надриписарство гони у прекршајном поступку. Зашто се случајеви надриписарства који се не поклапају са елементима бића кривичног дела из чл. 310 КЗ не би могли прекршајно гонити? Омогућењем таквог гоњења увелико би се помогли органи судског и управног поступка у борби против разних видова те негативне појаве и њених носилаца, а тиме би се знатно допринело како уздизању квалитета рада нашег судства, наше адвокатуре и наше администрације, тако и самим странкама које су, често из културне заосталости и лакоумности, жртве надриписарства и надриписара.

Да би борба против надриписарства и надриписара била што ефикаснија, сматрамо да, уз законске допуне које смо већ изложили, треба подврћи ревизији и диспозицију и санкцију чл. 310 КЗ. Јер, по садашњем стању елемената бића тога дела, надриписари имају могућност не само да избегавају него и да избегну кривичну одговорност. Вид заната и примање награде су елементи које је у пракси тешко доказивати. Надриписари, као што се зна, врше своју делатност кришом и у разним облицима, па неће ни да признају друге своје радње сем оне на којој су ухваћени или откривени, а са странкама су у чврстом споразуму да нипошто не признају да су добили ишта

наиме награде. Догађа се да се утврди један од ових елемената, али да се не може утврдити онај други. Докаже се, напр. вид заната, а не докаже се примање награде, и као последица тога — оптужени се ослобађа оптужбе или услед непостојања кривичног дела или услед недостатка доказа. Према кривичној теорији, вид заната се састоји у намери учиниоца да честим понављањем радњи створи за себе недопуштен извор прихода. Наше је мишљење да би требало сматрати да је кривично дело надриписарства доказано ако је утврђен један од двају наведених елемената — вид заната или награде — уз постојање радње и неовлашћености. Појам награде је унеколико садржан у појму вида заната, па, с обзиром на то, тамо где је утврђено примање награде не треба нарочито настојати да се утврди намера да се понављањем радње створи за себе недопуштен извор прихода, односно тамо где је утврђена таква намера не треба особито insistирати на утврђењу примања награде. Следствено томе, за постојање кривичног дела надриписарства довољна је и једна једина радња ако је, уз неовлашћеност, утврђен вид заната или примање награде. У судској пракси су могућна колебања у питању да ли вид заната треба схватити субјективно, као већ описану намеру, или објективно, као учесталост радње. И по теорији и по већини судске праксе, вид заната је елемент субјективне природе, те га као таквог и треба схватити, тј. као намеру управљену на стицање недопуштених прихода понављањем радње, а не као више таквих радњи. Елемент радње извршења кривичног дела надриписарства — пружање правне помоћи странкама — није тешко доказати уколико се ради о поднесцима, или личним интервенцијама надриписара. Међутим, њега је доста тешко утврдити уколико се ради о саветовању надриписара странкама и уопште о њиховом понашању према странкама. Јасно је да је елемент неовлашћености за пружање правне помоћи странкама лако доказивати.

Из овог нашег излагања о елементима бића кривичног дела надриписарства из чл. 310 КЗ произилази да је — приликом најављених претстојећих измена и допуна Кривичног законика — потребно не само да се дискутује о надриписарству као кривичноправном појму, него и да се састојци његовог бића подвргну ревизији, усагласе међусобно и формулишу тако да се олакша доказивање постојања тога дела и кривичне одговорности његовог извршиоца у случајевима где то дело заиста постоји и где му се зна учинилац. Прилог борби против надриписарства и надриписара, овај чланак се ограничава на нека питања о томе предмету, а нарочито наглашавањем потребе одговарајућих измена и допуна у нашем законодавству да би борба против те негативне појаве била обухватнија и ефикаснија. Свесни смо да тиме није исцрпљена деликатна тема о надриписарству и надриписарима, тема чијем решавању треба приступити не само путем јавне и свестране дискусије него и путем конкретних акција.

Д-р Душан П. Радоман

ДРУГИ КОНГРЕС ПРАВНИКА

У препуној свечаној сали Дома ЈНА, у Загребу, 18 маја 1958 године претседник Савеза удружења правника Владимир Симић отворио је Други Конгрес правника Југославије.

Колики је значај придаван овом Конгресу најбољи је доказ чињеница, да је друг Јосип Броз-Тито, претседник Републике упутио Конгресу дуг поздравни телеграм у коме је Конгресу зажелео плодан и успешан рад, констатујући да су правници кроз рад на изградњи социјализма стицали нова знања и налазили право место у нашој друштвеној стварности, указујући да у садашњем периоду, када треба даље дограђивати наше друштвено и државно уређење, које је већ у пракси добило потпуну потврду, пред правнике се постављају обимни и многобројни задаци, чије извршење ће допринети ефикаснијем функционисању читавог нашег друштвеног система, а нарочито његових основних организационих облика — комуна, предузећа и других организација. То ће истовремено позитивно утицати и у погледу учвршћења друштвеног положаја и права наших грађана.

Друг Едвард Кардељ, потпретседник Савезног извршног већа у свом говору поздавио је Конгрес у име Савезног извршног већа и пожелео му успешан рад. Резултати овог Конгреса претстављаће директан допринос решавању задатака који сада стоје пред нама у изградњи нашег друштвеног и државног система, па ће резултати рада Конгреса бити и директна помоћ напорима које сада чини Савезно извршно веће на том подручју. На дневном реду Конгреса налазе се најактуелнија питања садашње базе наше друштвене изградње. Дискутоваће се на Конгресу о задацима који у овом тренутку стоје пред свим активним социјалистичким снагама у нашем друштву. У досадашњој изградњи ми смо поставили и проверили принципе и темеље наше друштвене изградње. Сада треба у подробностима изграђивати и правно формулисати односе у предузећу, између предузећа, у удружењима, у пословним заједницама, у комуни, у станбеним заједницама, у односима међу друштвеним организацијама, у положају грађана.

Друг др. Владимир Бакарић, претседник Сабора Н. Р. Хрватске поздравио је Конгрес. У свом говору он је дао осврт на досадашње наше развијање, па је подвукао да се принцип законитости не огледа и не може огледати, ни у „прецизности” закона и осталих прописа, као и у њиховој писаној форми, него — у првом реду — у садржају, у одлучној тенденцији спречавања повратка на старо, те у тенденцији проширивања права и достигнућа грађана.

На крају је, у свечаном делу отварања Конгреса, друг Већеслав Хољевац, претседник НО Загреб поздравио Конгрес.

Познато је да је на Конгресу постављено расправљање о следећим темама: 1) Организација и положај привредних предузећа; 2) Правни режим средстава за производњу у друштвеној својини; 3) Проблеми и принципи казнене политике; 4) Малолетници у нашем праву; 5) Рад управе са гледишта законитости и заштите права грађана, установа и организација; 6) Правна питања друштвеног управљања у друштвеним и јавним службама и 7) Примена међународног права у унутрашњем

праву Југославије, па је пленум Конгреса ради дискусије и проучавања ових тема изабрао седам Комисија.

Рад у Комисијама трајао је два дана. Реферати као и неки кореферати били су штампани, тако да је рад у Комисијама могао да се одвија одмах са дискусијама. Те дискусије су биле опширне и плодне. По свим темама било је преко 160 дискутаната. После завршених дискусија свака је Комисија израдила своје закључке и предлоге, па је Комисија за закључке припремила резолуцију и закључке Конгреса, који су на последњем састанку пленума Конгреса усвојени.

Конгрес је упутио своје писмо другу Јосипу Броз-Титу.

Рад Конгреса је био врло плодан. Дубина и ширина којим су третиране поједине теме, технички добро спроведена организација, мада је било неких неминовних недостатака, карактерише овај Конгрес као врло успео. Свакако да велик део заслуга припада Удружењу правника Н. Р. Хрватске као техничком спроводиоцу самог Конгреса.

Из Војводине Конгресу је присуствовало преко 80 правника.

Коста Хаџи

ГОДИШЊА СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У ЗАГРЕБУ

На дан 11 маја 1958 године одржана је редовна годишња скупштина Адвокатске коморе Хрватске у Загребу. Скупштину је отворио краћим говором Д-р Аурел Крстуловић, претседник управног одбора, надопунивши извештај органа Коморе који је раније објављен у гласилу Коморе „Одвјетник”. По извештајима развила се жива и плодна дискусија у којој су третирана како општа питања адвокатуре (професионална етика, материјална питања, учешће адвоката у јавном животу и др.) тако и рад органа Коморе.

Посебно је подвучено да су управни одбор и савет Коморе радили у пуној сагласности.

У Н. Р. Хрватској има 539 адвоката од којих са седиштем канцеларије у Загребу 179. У именик адвокатских приправника уписано је свега 102, од којих на пракси у Загребу 48. Још увек има 6 седишта среских судова без и једног адвоката.

На скупштини су узели учешћа као гости и претставници органа правосуђа у НР Хрватској, као и делегати свих адвокатских комора на челу са претседником Савеза адвокатских комора Југославије другом Првославом Васиљевићем.

Адвокатску комору Војводине претстављали су Ботић Милорад, претседник управног одбора и д-р Јулије Кениг, претседник Дисциплинског суда Коморе.

Б.

3. маја 1958 год. од тешке болести умро је у Сомбору Dr Würц Mihajlo, адвокат у пензији.

Рођен у срезу сомборском, положио је адвокатски испит још пре Првог светског рата и потом је отворио адвокатску канцеларију у Сомбору.

Пок. Dr Würц обављао је адвокатуру кроз дуги низ година и савесним вршењем своје професионалне дужности, свагда коректним поступцима и необичном предусретљивошћу задобио је и задржао велике симпатије свих правних кругова у Сомбору и околини.

Био је одличан познавалац не само савременог права него и класичног римског права чија је освештана правна начела на изушт цитирао беспрекорним латинским језиком.

За време окупације заузео је исправан став. Дању-ноћу је примао сомборску српску сиротињу, обилазио затворе и злогласне „кем-ел-харито“ канцеларије често нудећи своју личну гаранцију за спасавање невиних затвореника.

Успомена на Dr Würц Mihajla остаће трајна у широким слојевима сомборских грађана који су га ожалили као савесног адвоката и доброг човека.

П.

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Куповина (физичког дела зграде може бити забележена у земљишним књигама само ивичном забелешком. (Врх. суд АПВ бр. Гзз. 7/1958)

Срески суд је извршио укњижбу права својине на физичком делу једне некретности који је предат кућу.

Савезни јавни тужилац је подигао захтев за заштиту законитости налазећи да је суд повредио закон, те је предложио да се решење или преиначи и изврши забелешка права својине или укине и врати I. ст. суду на нову одлуку.

Захтев је основан, те решење Среског суда укинато, а из разлога:

Из купопродајног уговора очигледно је да је предлагач купио, куповином једног локала, физички део зграде.

Према пропису чл. 71 Закона о промету земљишта и зграда до доношења закона из чл. 7 ст. 2 истог Закона, Сав. изв. веће ће донети прописе о упису својине на физичким деловима зграда у земљ. књигама и друге јавне књиге у

које се уписују својина на непокретностима. А према пропису чл. 7 ст. 2 истог Закона промет физичких делова зграда у друштвеној својини као и правни односи који проистичу из својине на физичким деловима зграда, регулисаће се посебним савезним законом.

До сада нису донесени ти прописи па не постоји могућност да се кроз земљ. књиге спроведе упис права својине на физичким деловима зграда, обзиром да према садашњим правним правилима земљ. књижног права физички делови зграда не могу бити предметом посебног уписа. Из тих разлога још не постоји могућност да се одреди забележба права својине на спорној некретности, услед чега је неоснован онај предлог у захтеву за зашт. законитости да би преинаком оспореног решења требало одредити забележбу права својине на спорној некретности.

Услед тога, засада може право предлагачево које произлази из пом. уговора, бити обезбеђено једино оним средством које је предвиђено правилима

зкъ. права а то је ивична забележба, на властовници.

Ако суд пресудом не разведе брак није надлежан да одлучи о чувању и васпитању детета, али је надлежан да по захтеву тужиоца обвезе туженог на плаћање доприноса за издржавање детета. (Врх. суд АПВ, бр. Гж. 1285/1957).

Пресудом I. ст. суда суд је брак развео кривицом туженог, дете поверио на чување и васпитање тужитељици, обвезао туженог на плаћање 2000 дин. месечно за издржавање детета, обвезао туженог на плаћање трошкова.

Против пресуде тужени је уложио жалбу, која је уважена, осим у делу о обавези плаћања издржавања за дете, а из разлога:

У погледу узрока за развод брака тужени је поднео нове доказе, које треба испитати и утврдити чињенично стање. Пошто је редован суд надлежан да у бракоразводној парници решава спорове о чувању и васпитању деце само када одлучује о разводу брака — чл. 28 ст. 2 т. 3 у вези чл. 408 ЗПП, то је овај део пресуде исто укинут, јер ако суд пресудом не разведе брак, онда суд није надлежан да одлучује о чувању и васпитању детета, него орган старатељства.

Тужени може овим доказним средствима да доказује да није био у стању да испоручи житарице услед елементарних непогода. чак и онда ако је пропустио да тражи утврђивање штете на усевиима. Суд није овлашћен да прекорачује тужбени захтев ни онда када је тужени признао да дугује више него што је тужено, ако тужилац није повишио свој тужбени захтев. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 597/57)

Пресудом I. ст. суда тужени је обавезан да испоручи тужиоцу 1 вагон кукуруза, ако пак то не учини да плати 10 дин. уговорене казне па 1 ктр. кукуруза, да плати 3.600 дин. за семе, и 5.000 дин. за вештачко ђубриво.

Тужени је уложио жалбу, у којој је изнео да није могао да изврши уговор, јер кукуруз није родио. Жалба је основана, I. ст. пресуда укинута, а из разлога:

Неправилно је правно становиште I. ст. суда да туженик не може сада да тражи ревизију количина за испоруку уговореног кукуруза због невољних климатских прилика, јер није тражио у уговором предвиђеном року пре до-

зревања кукуруза, а да исто тако туженик не може основано да тражи ни смањење уговором за испоруку предвиђених количина, јер туженик није тражио да се та штета комисијски утврди. По становишту Врх. суда, тужени може да доказује свим доказним средствима да је због елементарних непогода био у немогућности да изврши испоруку кукуруза по уговору, без обзира на то што је пропустио да тражи утврђивање од стране комисије постојање штете на усевиима, како је то било уговорено међу странкама.

Према правним правилима парн. поступка, суд пресудом одлучује о захтеву који се тиче главне ствари и споредних тражења и приликом одлучивања није овлашћен да прекорачује постављени тужбени захтев ни у оном случају када тужени признаје да дугује тужиоцу више но што овај тражи тужбом, ако тужилац после тога признања није повисио првобитни тужбени захтев.

По захтеву овлашћеног лица може се донети одлука о плаћању издржавања за децу чак и у пресуди којом је тужба ради развода брака одбијена. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 1265/1957)

Пресудом I. ст. суда одбијен је тужбени захтев тужиоца против тужене ради развода брака. али је тужитељ обавезан на плаћање издржавања за децу.

Тужени је поднео жалбу, која је делимично уважена, I. ст. пресуда у делу којим је одбијен захтев за развод брака укинута, а у осталом жалба одбијена, а из разлога:

Када се из записника о гл. расправи види, да је тужена тражила да се тужилац обвезе на плаћање издржавања за децу — онда не стоји навод жалбе да је суд без захтева овлашћеног лица донео одлуку којом га обвезује да на име доприноса за издржавање деце плаћа по 3.000 дин. месечно за свако дете, па је жалба као неоснована одбијена, јер се по захтеву овлашћеног лица може донети одлука о издржавању заједничке деце и у пресуди којом се одбија тужба ради развода брака, а на основу чл. 28 ст. 2 тач. 3 у вези чл. 16 ст. 3 ЗПП.

Судски записник је јавна исправа па признање оца да је ванбрачни отац детета иако је мати тужбу ради утврђивања очинства повукла служи за основ доношења одлуке о издржавању детета. (Врх. суд АПВ број Гж. 1061/57)

Тужила је тражила да се утврди да је тужени отац ванбрачног детета и тражила да се обвезе на плаћање издржавања. У току расправе тужени је признао пред судом да је отац детета, па је тужитељица тужбу повукла, у погледу тога.

I. ст. суд је тужбу одбио, јер да признање није извршено у смислу чл. 24 ОЗОРД-а.

Тужитељица је уложила жалбу, која је основана, I. ст. пресуда укинута, а из разлога:

Туженик је у записнику пред судом изјавио: „тужиљина ћерка млд. А. га као оца не поштује, нити му се јавља, ни поздравља, нити жели да разговара са њим“. Из ове изјаве туженог јасно произлази да је он признао да је млдб. А. његово дете. Пошто је записник судски јавна исправа, то је туженик пуноважно признао млдб. А. за своје дете, услед чега та чињеница да је тужитељица — мати млдб. А. — повукла тужбени захтев ради утврђивања очинства не може бити сметња да се у конкретном случају туженик обвезе да доприноси за издржавање свога детета.

Суд није дужан да објављује постављење старца кога је поставио орган старатељства. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 1201/1957)

Тужитељица се жали против I. стр. пресуде и ради тога, што суд није објавио постављење старца одсутном мужу — туженику — од стране Органа старатељства.

Жалба је као неоснована одбијена, а из разлога:

Када се не ради о привременом заступнику туженог, већ о старцу кога је поставио орган старатељства — то I. ст. суд, према чл. 79 ЗПП, није дужан да објављује постављење тога старца.

Трошкове проузроковане новим чињеницама изнетим у жалби, а које су тужени могли раније да изнесу, носе жалиоци без обзира на исход спора. (Врх. суд АПВ бр. 1033/1957)

У спору су тужени у жалби изнели и предложили нове доказе, па је I. ст. пресуда укинута, али је изречено да. пошто су тужени тек у жалби изнели нове чињенице важне за решење спора, и ако су те чињенице могли раније да изнесу, то ће проузроковане парничне

трошкове у поступку поводом ове њихове жалбе они сносити независно од исхода спора, а у смислу чл. 341 ст. 2 ЗПП.

Не искључује постојање пуноважног уговора околност што се потписи уговарајућих страна не налазе на једном већ посебно на више писмена. (Врх. суд АПВ бр. 114/1957)

I. ст. суд је одбио тужбу сматрајући да околност што се потписи уговарајућих страна налазе на два а не на истом писмену, искључује да уговор постоји у смислу прописа чл. 9 Закона о промету земљишта и зграда.

Поводом уложене жалбе Врх. суд је I. ст. одлуку укинуо, а уз образложење:

Та околност што се потписи уговорних страна, у време важности чл. 9 Закона о промету земљишта и зграда не налазе на једном писмену већ посебно на више писмена, не искључују постојање пуноважног уговора.

Оштећени може остваривати имовинско правне захтеве и против солидарно одговорних иако је у кривичном поступку оптужени већ обавезан на исплату те обавезе. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 1222/57)

Тужени су били накупци тужиоцима, па су остали дужни износ од 157.000 динара, који нису обрачунали. I. ст. суд их је обавезао на исплату утуженог износа, и то делимично, мада су се тужени бранили да су Н. Н. дали 100.000 динара, које је овај проневерио због чега је и крив. пресудом осуђен, као и да накнади штету од 77.000, а одбио је да тужене обвезе на исплату 77.000 дин. обзиром да је Н. Н. већ обавезан на исплату те своте тужиоцу.

Жалбе су уложили како тужилац, тако и тужени, па је I. ст. пресуда укинута, а из разлога:

Ако је Н. Н. обавезан на накнаду износа од 77.000 дин. тужилачком предузећу, то још не значи да оно не може остваривати своје потраживање из истог пословног односа и против тужених уколико је њихова обавеза солидарна са Н. Н. Ако је по среди имовинско правни деликт обавеза тужених и осуђеног Н. Н. је солидарна обавеза, те је следствено томе тужилац овлашћен да остварује своје потраживање и против тужених без обзира на правомоћну кривичну пресуду у којој је одлучивано

и о накнади причињене штете у износу од 77.000 динара у крив. ствари против Н. Н.

Немогућност принудног извршења није истоветан појам са немогућом чинидбом те нема ни исте правне последице. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 1272/57)

Тужилац је навео у тужби да је купио некретнину без икаквих терета, да је исплатио куповну цену осим 20.000 дин. које има да плати када купљена некретнина постане зкњ. својина тужене, те тражио да се тужена пресудом обавезе да потпише уговор, а да јој тужилац исплати остатак од 20.000 дин. Тужена је поднела противтужбу, наводећи да је некретнину продала са оптерећењем дож. уживања, те предложила да се то утврди.

И. ст. суд је пресудом тужби места дао, а противтужбу одбио.

Тужени је уложио жалбу, која није основана, а из разлога:

И. ст. суд је правилно извео закључак из спроведеног доказног поступка, са слушањем сведока, као и оценом текста привр. уговора. Иначе није немогуће извршити радњу на коју је тужена обавезана И. ст. пресудом, само неће бити могуће извршење у судском извршном поступку, ако туженој не успе да прибави пристап своје матере на брисање права плодуживања. Немогућност принудног извршења није истоветан појам са немогућом чинидбом те према томе нема ни исте правне последице. Ако тужена неће моћи брисати право укњиженог плодуживања, тужилац ће према правним правилима имовинског права бити у могућности да тражи имовинску санкцију против тужене ради неизвршења примљене обавезе.

Када се тужбени захтев не односи на новчани износ вредност предмета спора за оцену надлежности суда је она вредност коју тужилац у тужби означаи, уколико није измењена пре расправљања о главној ствари. (Врх. суд АПВ бр. Р. 26/1958)

Срески суд се огласио ненадлежним за расправљање спора јер је тужилац на расправи означаи вредност са 210.000 динара, па је предмет уступио Окружном суду. који се исто огласио ненадлежним.

Решавајући о сукобу надлежности Врх. суд АПВ је утврдио надлежност Среског суда, а из разлога:

Према чл. 39 ст. 2 ЗПП када се тужбени захтев не односи на новчани износ, као вредност предмета спора за оцену надлежности суда меродавна је она вредност коју је тужилац у тужби означаи. Ту вредност суд може проверити ради утврђења своје надлежности, али то проверавање се може вршити најдоцније на припремном рочишту, а ако оно није одржано, онда на главној расправи пре почетка расправљања о главној ствари — чл. 39 ст. 2 ЗПП. По том основу у овом спору Срески суд није могао мењати своју надлежност, пошто се водила расправа о главној ствари. Пошто је сама странка у току спора повисила вредност спора тог неновчаног тужбеног захтева, то повишење вредности спора нема утицаја на већ засновану надлежност Среског суда, који остаје и даље стварно надлежан суд, и ако би услед ових промена био надлежан Окружни суд, да није у овом спору мериторно расправљао Срески суд.

Приликом одмеравања казне за кривично дело убиства из чл. 136 КЗ нема места посебној примени чл. 6 ст. 2 КЗ, него се казна има да одмери у границама чл. 136 КЗ. (Врх. суд АПВ бр. Кж. 1269/1957)

И. ст. суд је на основу спроведених доказа утврдио да је оптужени дело извршио у стању јаке раздражености у коју је доведен без своје кривице тешким вређањем његове жене, па је дело квалификовао као крив. дело убиства намах из чл. 136 КЗ. Обзиром на овако утврђене околности дела, несумњиво је да је оптужени поступао у посебном психичком стању, услед којег је његова способност да схвати значај дела и могућности да управља својим поступцима била знатно смањена. Ове околности у овом случају претстављају битна обележја самог кривичног дела из чл. 136 КЗ, па код одмеравања казне нема места посебној примени става 2 чл. 6 КЗ, него се има казна да утврди у границама предвиђеним у чл. 136 КЗ.

Услед отварања поступка принудне ликвидације настаје прекид парнице по самом закону. (Врх. привр. суд бр. Сл. 822/1957)

Тужилац је покренуо спор против туженог са захтевом да му плати протувредност за испоручено огревно дрво. а у току вођеног спора је над тужилачким предузећем отворен поступак принудне ликвидације решењем надлежног окружног привредног суда од 6 јуна 1957 године и објава о отварању поступка принудне ликвидације објављена у „Службеном листу ФНРЈ” број 32/1957 године дана 31 јула 1957 год.

Међутим, првостепени суд је по тужби водио даљи поступак па је после отварања принудне ликвидације над тужилачким предузећем обавио расправу на којој је пресудом одлучио о тужбеном захтеву.

Поводом жалбе туженог другостепени суд је укинуо првостепену пресуду као и поступак који јој је претходио све до дана када је објављено решење о отварању поступка принудне ликвидације над тужилачким предузећем тј. 31 јула 1957 године налазећи да се све парнице отварањем поступка принудне ликвидације прекидају по самом закону у оном стадију у коме су се затекле оног дана када је судско решење о отварању поступка принудне ликвидације објављено у „Службеном листу ФНРЈ”. Ово са разлога што после тога времена првостепени суд више није могао расправљати овај спор, све док нови законски заступник тужиоца, а то је ликвидациони управник, не преузме поступак, односно док парничном пуномоћнику не изда нову пуномоћ, или док суд, на предлог тужене странке, не позове ликвидационог управника да то учини.

Продавац је дужан да чува робу коју је купцу ставио на расположење. (Врх. привр. суд бр. Сл. 598/1955)

Између странака је био закључен посао купо-продаје по коме је тужени про-

дао тужиоцу 50.000 кг семена арпаџика, па је тужени у раније вођеном спору био овезан да тужиоцу плати протувредност робе у износу од д. 1.500.000 и да од тужиоца преузме уговорену робу. У извршењу ове пресуде тужени је од тужиоца принудним путем наплатио досуђену куповну цену, а тужилац је у смислу своје обавезе из пресуде упутио код туженог своје претставнике ради преузимања спорне робе, па је том приликом установљено да је роба са 60% неспособна за репродукцију односно да се употреби као семенска роба. ради чега до преузимања робе није дошло.

Тужилац је стога као купац ставио захтев да му тужени врати наплаћену куповну цену јер исту држи без основа, па је првостепени суд овом захтеву тужбе удовољио, а поводом жалбе туженог другостепени суд је побијану пресуду укинуо, јер је пошао са становишта да је тужени као продавац био дужан да робу, коју је тужилац одбио да прими и коју је тужиоцу ставио на расположење, даље чува и да са робом поступа пажњом која се у пословном промету захтева (општа узанса бр. 99), па да је — ако је роба била неподесна за чување — био дужан да робу благовремено изложи јавној продаји односно да ју прода по тужиоцијој цени (општа узанса број 222), да би се спречила потпуна пропаст робе.

Према томе, у настављеном поступку има се утврдити, да ли је тужени повредио своју дужност чувања робе и обезбеђења исте од пропасти, те да ли је тиме због потпуне пропасти робе нанео штету тужиоцу у висини вредности робе која одговара наплаћеној куповној цени, јер у том случају одговара тужиоцу за штету и нема основа да држи наплаћени износ на име куповине цене.

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АК У АПВ

На седници управног одбора АК у АПВ која је одржана дана 27 маја 1958 године донесена су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај претседника, секретара, благајника и референата о пословању Коморе између две седнице.

2. Узет је на знање извештај да је Савез адв. комора 19 априла 1958 склопио нов Уговор о соц. осигурању адвоката, који се примењује од 1 јануара 1958 године, с тим да ће текст уговора бити објављен, у свесци 2 прописа ове Коморе.

3. Поднесена је Дисп. тужиоцу пријава против једног броја адвоката који не удовољавају својим материјалним обавезама према Комори.

4. На основу чл. 59. т. 8 ЗОА и чл. 7 статута Коморе брише се из именика адвоката АК у АПВ др. Матија Колар, адвокат из Сомбора са даном 30 априла 1958 године.

5. На основу чл. 59 т. 6 ЗОА и чл. 7 статута Коморе брише се из именика адвоката АК у АПВ Радивојевић Гаја, адвокат из Ковина са даном 9 нов. 1957 год. услед пензионисања.

6. На основу чл. 65, 66, 67, а у вези чл. 23 и 93. т. 4 ЗОА и чл. 9 статута Коморе а решењем бр. 181/1958 уписује се у именик адв. приправника Коста Хаџи мл. на адв. припр. вежби код адвоката Косте Хаџи у Новом Саду, а упис се спроводи са 27 мајем 1958 године.

7. На основу чл. 65, 66, 67, а у вези чл. 93 т. 4 ЗОА, те чл. 9 статута Коморе уписује се у именик адв. приправника ове Коморе др. Јурчец Маријан на адв. припр. вежби код адвоката др. Гутман Мирка из Сомбора, решењем бр. 149/958, с тим да се упис спроводи са 27 мајем 1958.

8. На основу чл. 65, 66, 67, а у вези чл. 23 и 93. т. 4 ЗОА и чл. 9 статута Коморе уписује се у именик адв. приправника АК у АПВ, решењем бр. 182/1958, Тодоровић Радивоје на адв. приправ. вежби код др. Војина Мјатовића, адвоката из Новог Сада, с тим да се упис спроводи са 27 мајем 1958 године.

9. На основу чл. 76. т. 5 ЗОА и чл. 9 статута Коморе брише се из именика адв. приправника са 30 априлом 1958 год. Дамјан Ђорђе, на адв. припр. вежби код Молкуц Мојсе, адвоката из Зрењанина.

10. На основу чл. 76. т. 4 ЗОА и чл. 9 статута Коморе брише се из именика адв. приправника АК у АПВ са даном 1 јуна 1957 године Добо Антал, адв. припр. из Хоргоша.

11. На основу чл. 43. т. 2 и 76 ЗОА, те чл. 9 статута ове Коморе брише се из именика адв. приправника са 25 априлом 1958 г. Петровић Милан, адв. припр. на важби код Марков Јована, адв. из Суботице.

12. На основу чл. 73. т. 1. ЗОА и чл. 9 статута ове Коморе узима се на знање да је Брајков Јосип, адв. приправник из Суботице 17 маја 1958 променио адв. припр. вежбу од адвоката М. Миновића код адвоката Беле Шимона из Суботице.

13. На основу чл. 93. т. 8 ЗОА и чл. 55 статута Коморе разрешава се дужности припр. заменика др. Лазару Рогулићу адвокату из Титела, адвокат Адолф Салонтаи из Новог Сада, и то са 10 јуном 1958 године.

14. На основу чл. 93. т. 8 ЗОА и чл. 55 статута Коморе поставља се за заменика адвоката Алекс. Ивковића из Срем. Митровице, док је на војној вежби, адв. др. Федор Аранички из Суботице.

Управни одбор АК у АПВ

СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

У великом амфитеатру Правног факултета, уз врло леп број адвоката и адвокатских приправника, одржана је у недељу 1 јуна 1953 X. годишња скупштина Адвокатске коморе у Београду.

Скупштину је отворио председник Адвокатске коморе Првослав Васиљевић, поздравио све присутне чланове Коморе и госте.

Међу гостима су примећени Свет. Лазаревић, претседник Врх. суда НРС, Милош Јовановић, јавни тужилац НРС, као и други претставници правосудних органа.

Скупштини су присуствовали и чланови савета Адвокатске коморе у Београду на челу са претседником др. Душаном Братићем.

Од стране Адвокатских комора у земљи били су присутни: из Загребa: др. Вјекослав Франчески и Срђан Бркић; из Љубљане Карел Кирн; из Скопља Киро Попов; из Новог Сада Милорад Ботић и Коста Хаџи.

Претседник Првослав Васиљевић је уз извештаје изјавио, да је управни одбор у сарадњи са свим осталим коморама, а кроз Савез адвокатских комора, радио на решавању свих проблема адвокатури, на учвршћењу и продубљивању међународних веза наше адвокатури. Успеси су постигнути, али сви проблеми нису још решени.

Затим је скупштина изабрала радно претседништво на челу са Момиром Николићем, адвокатом из Београда.

У име Савеза адвокатских комора и свих Комора скупштину је поздравио Милорад Ботић, потпретседник Савеза и претседник Адвокатске коморе у АПВ.

Скупштина је са великим одушевљењем прихватила поздравни телеграм другу Јосипу Броз-Титу, председнику Републике, као и друговима Александру Ранковићу, потпретседнику СИБ-а, Јовану Веселинову, председнику Нар. скупштине Србије, Блажу Јовановићу, претседнику Нар. скупштине Црне Горе, те претседницима Извршних већа Србије и Црне Горе друговима Милошу Минићу и Филипу Брајевићу.

Пошто су сви извештаји штампани скупштина је одлучила да се исти не читају, па се одмах прешло на дискусију.

Дискусија на овој скупштини била је плодна, на високом нивоу, а обухватила је све проблеме наше адвокатури и нашег правосуђа. Нарочито су се третирали питања: о каси узајамне помоћи Коморе; о ликвид. Пенз. фонда Коморе; о етици у адвокатури; о методама рада адвоката и адв. приправника; о међународним везама наше адвокатури; о питању социјалног осигурања, пореза и тарифе; о потреби оснивања станбене задруге адвоката у Београду; о друштвеном раду адвоката; о раду адвоката и адв. приправника кроз Удружења правника; о правним саветовалиштима, као и неким другим питањима.

После завршене дискусије скупштина је примила извештаје, као и предлоге управног одбора.

К. Х.

„ГЛАСНИК“ излази сваког месеца. / Издавач и власник: Адвокатска комора за АПВ, Нови Сад, Змај Јовина 20. / Уређује Одбор. / Одговорни Уредник: Ботић Милорад, адвокат Нови Сад, Народних хероја бр. 6. / Текући рачун код Народне банке бр. 300-Т-403. / Штампарија „Коста Шокица“ Нови Сад.

